

INTERNATIONAL

JOURNAL of HUMAN Studies

ULUSLARARASI İNSAN ÇALIŞMALARI DERGİSİ

ISSN:2636-8641

Cilt/Volume 1

Sayı/Issue 2

Yıl/Year: 2018

Gönderim: 28-09-2018 – Kabul: 19-10-2018

Examining Humanitarian Values and Levels of Child Love of Teacher Candidates

Öğretmen Adaylarının İnsani Değerler ve Çocuk Sevme Düzeylerinin İncelenmesi*

**Rıdvan KÜÇÜKALİ¹
Gül KADAN²**

Abstract

Values are important elements in human life. With the values that can be taught from an early age, a healthy continuation of a society can be ensured. Teachers have great implications for shaping the future of a society. Based on these thoughts, it was aimed to determine whether teacher candidates' human values and levels of child love differ according to some sociodemographic variables and to determine whether there is a significant relationship between human values and levels of child love. Correlational model of quantitative research methods were used in the research. "General Information Form", "Humanitarian Values Scale" and "Barnett Children's Love Scale" were collected in a survey conducted with 250

Öz

Değerler insan yaşamında oldukça önemli olan unsurlardır. Erken yaşlardan itibaren öğretilebilecek değerler ile bir toplumun sağlıklı devamı sağlanabilecektir. Öğretmenler ise bir toplumun geleceğini şekillendirmede büyük etkilere sahiptir. Bu düşünceden hareketle araştırmada öğretmen adaylarının insani değerler ile çocuk sevme düzeylerinin birtakım sosyodemografik değişkenlere göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek ve insani değerler ile çocuk sevme düzeyleri arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığını saptamak amaçlanmıştır. Araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden korelasyonel modeli kullanılmıştır. Erzurum Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nden gönüllü olarak

*Bu makale 23-25 Mart 2018 tarihinde Uluslararası Bilim ve Eğitim Kongresinde sözlü bildiri olarak yayınlanmıştır.

¹Rıdvan Küçükali, Erzurum Atatürk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Felsefe Bölümü, ridvankuccukali@atauni.edu.tr, Orcid: 0000-0001-7254-3723

²Gül Kadan, Çankırı Karatekin Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Gelişimi Bölümü, gulkadan@gmail.com, Orcid: 0000-0002-1430-8714

students who voluntarily participated in the research from Erzurum Ataturk University Faculty of literature. Whether the data showed normal distribution were examined with Kolmogorov Smirnov test result and Kurtosis and Skewness values. It was determined that the data did not show normal distribution. Kruskal Wallis test, Mann Whitney U test and Spearman Correlation analysis were used to analyze the data. As a result of the research it was found that 78% of the teacher candidates were female, 22% were male, 48,8% were in the 21-23 age group, 48,8% of them 2nd. Class, 60,4% of the teacher candidates of mothers and 34,8% of the fathers have a primarily school graduates, 33,2% had four or more siblings. In the research it was found there were significant differences between the teacher candidates in terms of gender, age, class level, mother's education level, number of siblings, preference of department and humanitarian value scale, and teacher candidates in terms of gender, mother's education level and child loving scale. At the same time, a significant relationship was found between the humanitarian scale, and the child loving scale. According to the results obtained, it can be suggested that the parents should be interested in giving their values to their children from very young age.

Keywords: *Value, Human Value, Child Love, Teacher*

araştırmaya katılmayı kabul eden 250 öğrenciyle gerçekleştirilen araştırmada veriler “Genel Bilgi Formu”, “İnsani Değerler Ölçeği” ve “Barnett Çocuk Sevme Ölçeği” ile toplanmıştır. Araştırmada verilerin normal dağılım gösterip göstermediği, Kolmogorov- Smirnov test sonucu ve Kurtosis ile Skewness değerleri ile incelenmiştir. Verilerin normal dağılım göstermediği belirlenmiştir. Verilerin analizinde Kruskal Wallis testi, Mann Whitney U testi ve Spearman Korelasyon analizi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, öğretmen adaylarının %78’inin kadın, %22’sinin erkek, %48,8’inin 21-23 yaş grubunda, %48,8’inin 2. Sınıfta olduğu, öğretmen adaylarının %60,4’ünün annesinin, %34,8’inin babasının ilkökul mezunu olduğu, %33,2’sinin dört ve üzeri kardeşe sahip olduğu belirlenmiştir. Araştırmada öğretmen adaylarının cinsiyet, yaş, sınıf düzeyi, anne öğrenim düzeyi, kardeş sayısı, bölüme gelme tercihleri ile insani değerler ölçeği alt boyutlarında, cinsiyet, anne öğrenim düzeyi ile çocuk sevme düzeyleri arasında anlamlı farklılıkların olduğu, insani değerler ölçeği alt boyutlarından dostluk alt boyutu ile çocuk sevme düzeyi arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişkinin olduğu bulunmuştur. Elde edilen sonuçlara göre ebeveynlerin çok küçük yaşlardan itibaren çocuklarıyla değerleri verecek şekilde ilgilenmeleri önerilebilir.

Keywords: *İnsani Değerler, Çocuk, Çocuk Sevme, Öğretmen*

Giriş

Değerler toplumda oldukça önemli yere sahip olan yaşayan öğeler olarak düşünülebilir. Oldukça önemli olan değerler, bireylerin ve toplumun yaşam biçimini oluşturmada uygulanan

davranışları belirleyerek, gerek birey ve gerekse topluma yol göstermekte ve kılavuzluk yapmaktadır (Hill, 2004). Değerler sadece yaşam biçimleri ya da davranışlar üzerinde belirleyici olmamakta aynı zamanda zihinsel süreçlerde belirleyici olarak işlev görerek, kişisel ve sosyal ilişkilerde de anahtar rol oynamaktadır (Çalışkur, 2008; Aktepe ve Yel, 2009; Schafer, 2012; Cooper, 2014). Değerler farklı sınıflandırmaya tabii tutularak incelenmektedir. Bu değerlerden biri de insani değerlerdir. İnsani değerler, hayata anlam katan, kişilerarası ilişkilerde oldukça önemli olan unsurlardır. İnsani değerler, kişilerin bir arada yaşamasında, sevgi, hoşgörü, saygı, iç huzur ve merhamet gibi değerleri kapsamakta, bu değerlerin ise toplum içinde huzurun tesisinde ve devamında oldukça önemli yeri bulunmaktadır (Aydın ve Akyol Güler, 2014). Bir toplumun mutlu ve huzurlu olarak varlığını devam ettirebilmesinde önemli yere sahip olan değerlerin çocuğa küçük yaşlardan itibaren öğretilmesi gerekmektedir. Dolayısıyla değerlere yönelik olarak ilk eğitim verecek kurum ailedir (Dereli İman, 2014; Yaka vd., 2016). Ancak değerlerin çocukların hayatlarında yer almasında, bir başka deyişle değerler eğitiminde sadece aile sorumlu değildir. Okul ve öğretmenler de en az aile kadar sorumludur. Öğretmenler, çocukların değer kavramını büyük oranda şekillendiren ve toplumun istediği ve arzuladığı bireyleri yetiştiren mimarlardır (Çalışkur vd. 2012; Brownlee vd. 2016). Öğretmenlerin eğitim- öğretim faaliyetleri sırasında öğrencilerine kazandıracakları bilgilerin yanında onları geleceğin istenen ve arzulanan vatandaşı olarak yetiştirme sorumluluklarının olduğu da göz ardı edilmemelidir (Keskin ve Sağlam, 2014). Öğretmenlerin bu sorumlulukları yerine getirmede önemli olan özellik ise kendilerinin değerler sistemidir (Şahin Fırat ve Açıkgöz, 2012). Öğretmenlerin değerler sistemi iki noktada önemlidir. Bunlardan ilki bireyin sahip olduğu değerleri daha rahat ve inanarak aktarabilme yeteneği (Turan ve Aktaş, 2008; Keskin ve Sağlam, 2014; Rahayu vd. 2017) diğeri ise çocukların öğretmenlerini örnek alma özellikleridir (Spilt vd. 2011). Özellikle ilk çocukluk dönemi olarak ifade edilebilecek dönemde bu durum çok daha hayati olup, öğretmenlerin çocuklara sevgiyle eğitim faaliyetleri yapmaları da gerekmektedir (Spilt vd., 2011; Keskin ve Sağlam, 2014). Bu noktada ise öğretmenlerin çocuk sevmeleri önemli hale gelmektedir.

Öğretmenlik mesleğinin getirdiği sorumluluklardan biri de çocuk sevmektir. Öğretmenlerinin davranışlarından özellikle ilk çocukluk döneminde oldukça fazla etkilenen çocuklar öğretmenlerinin kendilerine olan sevgi ve ilgilerini de görerek öğrenme durumuna katılmakta ya da uzak kalmaktadırlar. Öğretmenler kazandırmak istedikleri, bilgi ve davranışları ancak çocuklara sevgiyle yaklaştıklarında verebilirler (Brown vd. 2008; Gelbal ve Duyan, 2010). Çocukları seven ve bunu aynı şekilde çocuklara hissettiren öğretmenler başarıya daha çabuk ulaşabilmektedir (Cottone vd. 2008; Şahin ve Anlık, 2008; Myers, 2009). Öğretmenlik mesleği çocuk sevmeyi temele alan önemli bir alandır (Uğurlu, 2013). Dolayısıyla öğretmenlerin çocuk sevme düzeylerinin ve sahip oldukları insani değerlerin belirlenmesi geleceğin huzurlu toplumu için büyük önem taşımaktadır. Yapılan alan yazın taramasında öğretmen adaylarının çocuk sevme düzeylerinin insani değerler üzerindeki etkisini araştıran çalışmalara rastlanılmamıştır. Bu noktadan hareketle araştırmada, öğretmen adaylarının birtakım sosyodemografik değişkenlere göre insani değerler ve çocuk sevme düzeyleri arasında farklılaşma olup olmadığını ve insani değerler ile çocuk sevme düzeyleri arasında ilişki bulunup bulunmadığını saptamak amaçlanmıştır. Bu amaç altında aşağıdaki sorulara araştırmada cevap aranmıştır.

1. Öğretmen adaylarının cinsiyet, yaş, sınıf düzeyi, anne – baba öğrenim düzeyi, kardeş sayısı, bölüme gelme tercihi ile insani değerler ölçeği alt boyutları arasında anlamlı farklılık var mıdır?

2. Öğretmen adaylarının cinsiyet, yaş, sınıf düzeyi, anne – baba öğrenim düzeyi, kardeş sayısı, bölüme gelme tercihinine göre çocuk sevme ölçeği arasında anlamlı farklılık var mıdır?
3. İnsani değerler ölçeği alt boyutları ile çocuk sevme ölçeği arasında anlamlı ilişki var mıdır?

Yöntem

Araştırma Modeli

Araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden korelasyonel araştırma modeli kullanılmıştır. Korelasyonel araştırma modeli, en az iki değişken arasındaki ilişkinin, bu değişkenlere müdahale edilmeden incelendiği araştırmalardır (Büyüköztürk vd. 2016). Araştırmada da öğretmen adaylarının insani değerler ile çocuk sevme düzeyleri arasındaki ilişkinin belirlenmesi amacıyla korelasyonel araştırma kullanılmıştır.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, Erzurum Atatürk Üniversitesi'nde 2017 – 2018 eğitim – öğretim yılında Edebiyat Fakültesi'nde birinci ve ikinci kademedeki eğitim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Edebiyat Fakültesinde 2017- 2018 eğitim – öğretim yılında 8000 öğrenci eğitim görmektedir. YÖK'ün pedagoji kontenjanına göre 400 ile 500 arasında öğrenciye her yıl pedagoji eğitimi alabilme hakkı tanınmaktadır. Çalışmada amaçlı örnekleme yöntemi kullanılarak formasyon eğitimi almaya hak kazanan 500 öğretmen adayına ulaşılmış, bu öğrencilerden gönüllülük esasına göre 250 öğretmen adayıyla çalışılmıştır. Araştırmaya dahil edilen öğretmen adaylarının sosyodemografik özellikleri Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1. Öğretmen Adaylarının Sosyodemografik Özelliklerine Göre Frekans ve Yüzde Değerleri

Özellikler	f	%
Cinsiyet		
Kadın	195	78
Erkek	55	22
Yaş		
18-20	117	46,8
21-23	122	48,8
24-26	8	3,2
27 ve üstü	3	1,2
Sınıf		
1	27	10,8
2	122	48,8
3	90	36
4	11	4,4
Anne öğrenim		
Okuryazar-ilkokul	151	60,4
Ortaokul	54	21,6
Lise	27	10,8

Üniversite	14	5,6
Lisansüstü	4	1,6
Baba öğrenim		
Okuryazar-ilkokul	87	34,8
Ortaokul	63	25,2
Lise	79	31,6
Üniversite	19	7,6
Lisansüstü	2	0,8
Kardeş sayısı		
Tek	12	4,8
1	46	18,4
2	58	23,2
3	51	20,4
4	83	33,2
Bölüm tercihi		
Evet	135	54
Hayır	115	46

Tablo 1’de öğretmen adaylarının sosyodemografik özelliklerine göre frekans ve yüzde değerleri görülmektedir. Tablo 1’e göre, öğretmen adaylarının 195 (%78)’i kadın, 55 (%22)’i erkek, 122 (%48,8)’si 21-23, 117 (%46,8)’si 18-20, 8 (%3,2)’i 24- 26, 3 (%1,2)’ü 26 ve üstü yaş grubunda olup, 122 (%48,8)’ si 2. Sınıf, 90 (%36)’i 3. Sınıf, 27 (%10,8)’si 1. Sınıf, 11(%4,4)’i 4. Sınıf öğrencisidir. Öğretmen adaylarının annelerinin 151 (%60,4)’ i okuryazar – ilkokul, 54 (%21,6)’ ü ortaokul, 27 (%10,8)’si lise, 14 (%5,6)’ü üniversite, 4 (%1,6)’ü lisansüstü eğitim mezunuyken, babalarının 87 (%34,8)’si okuryazar – ilkokul, 79 (%31,6)’u lise, 63 (%25,2)’ü ortaokul, 19 (%7,6)’u üniversite, 2 (%0,8)’si lisansüstü eğitim mezunudur. Öğretmen adaylarının 83 (%33,2)’ünün dört ve üzerinde kardeşi varken, 58 (%23,2)’inin iki kardeşi 51 (%20,4)’inin üç kardeşi, 46 (%18,4)’sının bir kardeşi vardır, öğretmen adaylarının 12 (%4,8)’si ise tek çocuktur. Öğretmen adaylarının 135 (%54)’i bölümü isteyerek gelmişken, 115 (%46)’i bölümü istemeden gelmişlerdir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada öğretmen adaylarının sosyodemografik özelliklerini belirlemek amacıyla araştırmacılar tarafından hazırlanan “Genel Bilgi Formu”, Dilmaç (2007) tarafından geliştirilen “İnsani Değerler Ölçeği”, Duyan ve Gelbal (2008) tarafından Türkçeye uyarlanan “Barnett Çocuk Sevme Ölçeği” kullanılmıştır.

Genel Bilgi Formu: Öğretmen adaylarının cinsiyet, yaş, sınıf, anne-baba öğrenim düzeyi, kardeş sayısı, bölüme gelme tercihlerini belirlemek amacıyla araştırmacılar tarafından hazırlanan formdur.

İnsani Değerler Ölçeği: Dilmaç (2007) tarafından geliştirilen, altı alt boyuttan,42 maddeden oluşan ölçek beşli likert tipindedir. Alt boyutlardan alınan puanların artması/azalması o alt boyuttaki

değerlerin arttığını/azaldığını göstermektedir. Ölçeğin alt boyutları, sorumluluk, dostluk, barışçı olma, saygı, dürüstlük ve hoşgörüdür. Ölçeğin Cronbach Alfa katsayıları Dilmaç (2007) tarafından sorumluluk alt boyutu için .73, dostluk alt boyutu için .91, barışçı olma alt boyutu için .80, saygı alt boyutu için .88, dürüstlük alt boyutu için .75, hoşgörü alt boyutu için .79, ölçeğin tamamı için .87 olarak bulunmuştur. Bu çalışmada Cronbach Alfa katsayıları ise sorumluluk alt boyutu için .65, dostluk alt boyutu için .85, barışçı olma alt boyutu için .72, saygı alt boyutu için .80, dürüstlük alt boyutu için .70, hoşgörü alt boyutu için .65, tüm ölçek için .79 olarak bulunmuştur.

Barnett Çocuk Sevme Ölçeği: Barnett ve Sinisi tarafından (1990) geliştirilen ölçek, Duyan ve Gelbal (2008) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Ölçek tek boyuttan oluşmaktadır. Ölçeğin değerlendirilmesi toplam puan alınarak yapılmaktadır. Katılımcılar yedili likert şeklinde düzenlenen maddelere cevap vermektedir. Ölçekteki maddelerin dördü olumsuz, onu ise olumludur. Türkçeye uyarlama çalışmasında Cronbach Alfa katsayısı .92 olarak bulunmuştur. Bu çalışmada Cronbach Alfa katsayısı .91 olarak hesaplanmıştır.

Veri Toplama Yöntemi

Araştırmada ölçeklerde öğretmen adaylarının rahatsızlık duyabileceği bazı soruların olabileceği (Örn. Çocuklar rahatsızlık vericidir) düşüncesiyle Edebiyat Fakültesi Dekanlığından gerekli olan izinler alınmıştır. İzinler alındıktan sonra öğretmen adaylarına araştırmanın amacı anlatılmıştır. Çalışmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden öğretmen adaylarıyla araştırmacı tarafından ölçekler yüz yüze uygulanmıştır.

Verilerin Analizi

Veriler SPSS 15 paket programı ile analiz edilmiştir. Ölçeklerden alınan puanların normal dağılım gösterip göstermediğini belirlemek için normallik analizleri yapılmıştır. Örneklem büyüklüğünün 50'den fazla olması nedeniyle Kolmogorov – Smirnov test sonuçları ile Kurtosis ve Skewness değerlerine bakılmıştır (Büyüköztürk, 2013). Yapılan normallik analizinde dostluk alt boyutu için (Kurtosis = 1,63; Skewness= -1,18, $p < .05$), barışçı olma alt boyutu için (Kurtosis = 0,16, Skewness = -0,43, $p < .05$), saygı alt boyutu için (Kurtosis = 0,24, Skewness = -0,6, $p < .05$), hoşgörü alt boyutu için (Kurtosis = 0,44, Skewness = -0,55, $p < .05$), dürüstlük alt boyutu için (Kurtosis = 0,11, Skewness = -0,15, $p < .05$) ve çocuk sevme ölçeği için (Kurtosis = -0,75, Skewness = -0,9, $p < .05$) sonucuna ulaşılmıştır. Yapılan normallik analizi sonucunda dağılımın parametrik olmadığı anlaşılmıştır. Bunun üzerine parametrik olmayan testlerden farklılık için Kruskal Wallis testi ve Mann Whitney U testi uygulanmıştır. Cinsiyet ve bölüm değişkenleri ile insani değerler ölçeği alt boyutları ile çocuk sevme ölçeği arasında anlamlı farklılığın olup olmadığını belirlemek için Mann Whitney U Testi, yaş, sınıf düzeyi, anne – baba öğrenim düzeyi, kardeş sayısı değişkenleri ile insani değerler ölçeği alt boyutları ve çocuk sevme ölçeği arasında anlamlı farklılığın olup olmadığını belirlemek için Kruskal Wallis testi, anlamlı farklılığın hangi alt gruplardan kaynaklandığını belirlemek için Mann Whitney U testi kullanılmıştır. İnsani değerler ölçeği alt boyutları ile çocuk sevme ölçeği arasında anlamlı ilişkinin olup olmadığı Spearman korelasyon analizi ile incelenmiştir.

Bulgular

Araştırmanın bulgularına araştırma sorularına göre aşağıda yer verilmiştir.

Araştırmada ilk olarak öğretmen adaylarının cinsiyetine göre insani değerler ölçeği alt boyutları ile çocuk sevmeye ölçeği arasında anlamlı farklılığın olup olmadığı incelenmiştir. Buna göre bulgular Tablo 2’de sunulmaktadır.

Tablo 2. Öğretmen Adaylarının Cinsiyetine Göre İnsani Değerler Ölçeği Alt Boyutları ve Çocuk Sevmeye Ölçeği Arasındaki Ortalamalar ve Mann Whitney U Testi Sonuçları

Ölçekler	Cinsiyet	n	Sıralar ortalaması	Sıralar toplamı	U	p
İnsani değerler ölçeği Sorumluluk	Kadın	195	129,67	25,286	4549	.08
	Erkek	55	110,71	6089		
Dostluk	Kadın	195	127,54	24689,50	4965,50	.4
	Erkek	55	118,28	6505,50		
Barışçı olma	Kadın	195	129,44	25240,50	4594,50	.1
	Erkek	55	111,54	6134,50		
Saygı	Kadın	195	132,58	25852,50	3982,50	.003
	Erkek	55	100,41	5522,50		
Hoşgörü	Kadın	195	128,33	25023,50	4811,50	.24
	Erkek	55	115,48	6351,50		
Dürüstlük	Kadın	195	125,28	24430	5320	.92
	Erkek	55	126,27	6945		
Çocuk sevmeye ölçeği	Kadın	195	131,50	25649	4190	.01
	Erkek	55	104,18	5730		

Tablo 2’de öğretmen adaylarının cinsiyetlerine göre insani değerler ölçeği alt boyutları ve çocuk sevmeye ölçeğine ait ortalamalar ve Mann Whitney U testi sonuçları görülmektedir. Tablo 2’e göre öğretmen adaylarının cinsiyetine göre insani değerler ölçeği alt boyutlarından saygı alt boyutu ($U=3982,50$; $p<.05$) ve çocuk sevmeye ölçeği ($U=4190$; $p<.05$) arasında anlamlı farklılık bulunduğu görülmektedir. İnsani değerler ölçeğinin diğer alt boyutları ile cinsiyet arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p>.05$). Tablo 2’e göre kadın öğretmen adaylarının hem saygı değerine, hem de çocuk sevmeye, erkek öğretmen adaylarından anlamlı olarak daha fazla anlam yüklediği söylenebilir.

Öğretmen adaylarının yaşlarına göre insani değerler ölçeği alt boyutları ile çocuk sevmeye ölçeği arasında anlamlı farklılığın olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan araştırmanın bulguları Tablo 3’de sunulmaktadır.

Tablo 3. Öğretmen Adaylarının Yaşlarına Göre İnsani Değerler Ölçeği ve Çocuk Sevme Ölçeğine Ait Ortalamalar ve Kruskal Wallis Testi Sonuçları

Ölçekler	Yaş	n	Sıralar ortalaması	X ²	Sd	p	Anlamlı farklılık
İnsani değerler ölçeği Sorumluluk	18-20 ¹	117	124,65	10,03	3	.02	1-4 2-4
	21-23 ²	27	131,81				
	24-26 ³	8	79,25				
	27 ve üstü ⁴	3	25,67				
Dostluk	18-20 ¹	117	119,43	5,82	3	.12	
	21-23 ²	27	130,34				
	24-26 ³	8	163,63				
	27 ve üstü ⁴	3	63,83				
Barışçı olma	18-20 ¹	117	116,63	5,09	3	.16	
	21-23 ²	27	133,45				
	24-26 ³	8	114				
	27 ve üstü ⁴	3	178,67				
Saygı	18-20 ¹	117	130,70	2,66	3	.45	
	21-23 ²	27	123,22				
	24-26 ³	8	97,81				
	27 ve üstü ⁴	3	89,33				
Hoşgörü	18-20 ¹	117	118,70	6,65	3	.08	
	21-23 ²	27	126,52				
	24-26 ³	8	116,25				
	27 ve üstü ⁴	3	139,50				
Dürüstlük	18-20 ¹	117	124,71	0,28	3	.96	
	21-23 ²	27	126,52				
	24-26 ³	8	116,25				
	27 ve üstü ⁴	3	139,50				
Çocuk sevme ölçeği	18-20 ¹	117	129,20	5,89	3	.12	
	21-23 ²	27	123				
	24-26 ³	8	142,19				
	27 ve üstü ⁴	3	38,50				

Tablo 3’de öğretmen adaylarının yaşlarına göre insani değerler ölçeği ve çocuk sevme ölçeğine ait ortalamalar ve Kruskal Wallis testi sonuçları görülmektedir. Tablo 3’e göre öğretmen adaylarının yaşlarına göre insani değerler ölçeğinin sorumluluk alt boyutu ($x^2=10,03$; $p<.05$) arasında anlamlı farklılık olduğu saptanmıştır. Öğretmen adaylarının yaş durumuna göre, insani değerler ölçeğinin diğer

alt boyutları ile çocuk sevme ölçeği arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır ($p>.05$). Tablo 3'e göre yaşları 18-20 ve 21-23 yaş grubunda olan öğretmen adayları 27 ve üstünde yaş grubunda olan öğretmen adaylarına göre daha fazla sorumluluk değeri taşımaktadırlar.

Öğretmen adaylarının sınıf düzeylerine göre insani değerler ölçeği alt boyutları ile çocuk sevme ölçeği arasında anlamlı farklılığın olup olmadığına ait bulgular Tablo 4'de sunulmaktadır.

Tablo 4. Öğretmen Adaylarının Sınıf Düzeyine Göre İnsani Değerler Ölçeği Alt Boyutları ile Çocuk Sevme Ölçeğine Ait Ortalamalar ve Kruskal Wallis Test Sonuçları

Ölçekler	Sınıf düzeyi	n	Sıralar ortalaması	X ²	Sd	p	Anlamlı farklılık
İnsani değerler ölçeği Sorumluluk	1 ¹	27	121,46	3,03	3	.39	
	2 ²	122	118,50				
	3 ³	90	134,63				
	4 ⁴	11	138,32				
Dostluk	1 ¹	27	113,98	4,96	3	.17	
	2 ²	122	119				
	3 ³	90	133,99				
	4 ⁴	11	156,41				
Barışçı olma	1 ¹	27	108,39	9,152	3	.03	1-3 2-3
	2 ²	122	115,59				
	3 ³	90	141,93				
	4 ⁴	11	142,95				
Saygı	1 ¹	27	110,35	4,51	3	.21	
	2 ²	122	135,15				
	3 ³	90	118,04				
	4 ⁴	11	116,68				
Hoşgörü	1 ¹	27	108,13	2,54	3	.47	
	2 ²	122	129,54				
	3 ³	90	127,17				
	4 ⁴	11	109,68				
Dürüstlük	1 ¹	27	127,24	4,24	3	.24	
	2 ²	122	125,08				
	3 ³	90	130,68				
	4 ⁴	11	83,45				
Çocuk sevme ölçeği	1 ¹	27	97,35	6,21	3	.10	
	2 ²	122	131,78				
	3 ³	90	127,21				
	4 ⁴	11	110,95				

Tablo 4’de öğretmen adaylarının sınıf düzeyine göre insani değerler ölçeği alt boyutları ile çocuk sevme ölçeğine ait ortalamalar ve Kruskal Wallis test sonuçları görülmektedir. Tablo 4’e göre öğretmen adaylarının sınıf düzeyi değişkenine göre insani değerler ölçeği alt boyutlarından barışçıl olma alt boyutu arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($\chi^2=9,152$; $p<.05$). Öğretmen adaylarının sınıf düzeyi değişkenine göre insani değerler ölçeği diğer alt boyutları ile çocuk sevme ölçeği arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p>.05$). Farklılığın hangi alt boyutlarından kaynaklandığını belirlemek amacıyla yapılan Mann Whitney U testi sonucunda söz konusu farklılığın 3. Sınıf öğretmen adayları lehine gerçekleştiği belirlenmiştir. Yani 3. Sınıf öğretmen adayları 1. ve 2. Sınıf öğretmen adaylarına göre daha fazla barışçıl değere sahiptir.

Öğretmen adaylarının anne öğrenim düzeyine göre insani değerler ölçeği alt boyutları ile çocuk sevme ölçeği arasında anlamlı farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan araştırma bulguları Tablo 5’de sunulmaktadır.

Tablo 5. Öğretmen Adaylarının Anne Öğrenim Düzeyine Göre İnsani Değerler Ölçeği Alt Boyutları ile Çocuk Sevme Ölçeğine Ait Ortalamalar ve Kruskal Wallis Testi Sonuçları

Ölçekler	Anne öğrenim	n	Sıralar ortalaması	X ²	Sd	p	Anlamlı farklılık
İnsani Değerler Ölçeği Sorumluluk	Okuryazar – İlkokul ¹	151	132,29	15,72	4	.003	1-2
	Ortaokul ²	54	109,64				1-4
	Lise ³	27	151,50				2-3
	Üniversite ⁴	14	74,54				2-4
	Lisansüstü ⁵	4	86				
Dostluk	Okuryazar – İlkokul ¹	151	117,35	15,75	4	.003	1-2
	Ortaokul ²	54	148,44				2-4
	Lise ³	27	147,33				3-4
	Üniversite ⁴	14	79,36				
	Lisansüstü ⁵	4	137,50				
Barışçıl Olma	Okuryazar – İlkokul ¹	151	122,78	10,15	4	.04	1-5
	Ortaokul ²	54	135,46				2-4
	Lise ³	27	128,96				4-5
	Üniversite ⁴	14	87				
	Lisansüstü ⁵	4	204,88				
Saygı	Okuryazar – İlkokul ¹	151	122,43	13,19	4	.01	1-5
	Ortaokul ²	54	142,94				2-4
	Lise ³	27	137,48				2-5
							3-5

	Üniversite ⁴	14	94,21				4-5
	Lisansüstü ⁵	4	34,63				
Hoşgörü	Okuryazar – İlkokul ¹	151	128,85	6,43	4	.17	
	Ortaokul ²	54	130,69				
	Lise ³	27	123,61				
	Üniversite ⁴	14	85,43				
	Lisansüstü ⁵	4	82,13				
Dürüstlük	Okuryazar – İlkokul ¹	151	134,17	16,1	4	.003	1-4
	Ortaokul ²	54	119,10				2-4
	Lise ³	27	104,41				2-5
	Üniversite ⁴	14	75,68				3-5
	Lisansüstü ⁵	4	201,50				4-5
Çocuk sevme ölçeği	Okuryazar – İlkokul ¹	151	123,71	10,38	4	.002	1-4
	Ortaokul ²	54	143,73				2-4
	Lise ³	27	120,24				
	Üniversite ⁴	14	80,68				
	Lisansüstü ⁵	4	139,38				

Tablo 5’de öğretmen adaylarının annelerinin öğrenim düzeyine göre insani değerler ölçeği alt boyutları ve çocuk sevme ölçeğine ait ortalamalar ve Kruskal Wallis testi sonuçları görülmektedir. Tablo 5’e göre öğretmen adaylarının annelerinin öğrenim düzeyine göre insani değerler ölçeği alt boyutlarından sorumluluk alt boyutu ($x^2=15,72$; $p<.05$), dostluk alt boyutu ($x^2=15,75$; $p<.05$), barışçı olma alt boyutu ($x^2=10,15$; $p<.05$), saygı alt boyutu ($x^2=13,19$; $p<.05$), dürüstlük alt boyutu ($x^2=16,1$; $p<.05$) ve çocuk sevme ölçeği arasında ($x^2=10,38$; $p<.05$) anlamlı farklılık olduğu görülmektedir. Tablo 5’e göre annesi ilkokul mezunu olan öğretmen adaylarının sorumluluk değeri ölçek puanı, annesi ortaokul ve üniversite mezunu olan öğretmen adaylarına göre, annesi lise mezunu olan öğretmen adaylarının sorumluluk değeri ölçek puanı, annesi ortaokul ve üniversite mezunu olan öğretmen adaylarına göre daha yüksektir. Annesi ortaokul mezunu olan öğretmen adaylarının dostluk değeri ölçek puanı, annesi ilkokul ve üniversite mezunu olan öğretmen adaylarına göre ve annesi lise mezunu olan öğretmen adaylarının dostluk değeri ölçek puanı, annesi üniversite mezunu olan öğretmen adaylarına göre daha yüksektir. Annesi lisansüstü eğitime sahip olan öğretmen adaylarının barışçıl olma değeri ölçek puanı, annesi ilkokul ve üniversite mezunu olan öğretmen adaylarına göre, annesi ortaokul mezunu olan öğretmen adaylarının barışçıl olma değeri ölçek puanı ise annesi üniversite mezunu olan öğretmen adaylarına göre daha yüksektir. Annesi ilkokul mezunu olan öğretmen adaylarının saygı değeri ölçek puanı, annesi lisansüstü eğitime sahip olan öğretmen adaylarının saygı değeri ölçek puanına göre, annesi ortaokul mezunu olan öğretmen adaylarının saygı değeri ölçek puanı, annesi üniversite ve lisansüstü eğitime sahip olan öğretmen adaylarının saygı değeri ölçek puanına göre, annesi üniversite mezunu olan öğretmen adaylarının saygı değeri ölçek puanı ise, annesi lisansüstü eğitime

sahip olan öğretmen adaylarının saygı değeri ölçek puanına göre daha yüksektir. Annesi ilkökul mezunu olan öğretmen adaylarının dürüstlük değeri ölçek puanı, annesi üniversite mezunu olan öğretmen adaylarının dürüstlük değerine göre, annesi lisansüstü eğitime sahip olan öğretmen adaylarının dürüstlük değeri ölçek puanı, annesi ortaokul ve üniversite mezunu olan öğretmen adaylarının dürüstlük değeri ölçek puanına göre daha yüksektir. Annesi ilkökul mezunu olan öğretmen adaylarının çocuk sevme ölçek puanları, annesi üniversite mezunu olan öğretmen adaylarının çocuk sevme ölçeği puanlarına göre, annesi ortaokul mezunu olan öğretmen adaylarının çocuk sevme ölçek puanları, annesi üniversite mezunu olan öğretmen adaylarının çocuk sevme ölçeği puanlarına göre daha yüksektir.

Öğretmen adaylarının baba öğrenim durumlarına göre insani değerler ölçeği alt boyutları ile çocuk sevme ölçeği arasında anlamlı farklılık olup olmadığına yönelik yapılan araştırma bulgularına Tablo 6'da yer verilmiştir.

Tablo 6. Öğretmen Adaylarının Baba Öğrenim Durumuna Göre İnsani Değerler Ölçeği Alt Boyutları ile Çocuk Sevme Ölçeğine Ait Ortalamalar ve Kruskal Wallis Testi Sonuçları

Ölçekler	Baba öğrenim	n	Sıralar ortalaması	χ^2	Sd	p	Anlamlı farklılık
İnsani değerler ölçeği Sorumluluk	Okuryazar – İlkokul ¹	87	127,74	4,6	4	.33	
	Ortaokul ²	63	110,83				
	Lise ³	79	135,53				
	Üniversite ⁴	19	119,61				
	Lisansüstü ⁵	2	150				
Dostluk	Okuryazar – İlkokul ¹	87	117,37	4,03	4	.40	
	Ortaokul ²	63	119,06				
	Lise ³	79	136,64				
	Üniversite ⁴	19	137,53				
	Lisansüstü ⁵	2	127,75				
Barışçı olma	Okuryazar – İlkokul ¹	87	128,21	3,22	4	.52	
	Ortaokul ²	63	135,06				
	Lise ³	79	115,06				
	Üniversite ⁴	19	127,84				
	Lisansüstü ⁵	2	96,75				
Saygı	Okuryazar – İlkokul ¹	87	111,29	7,01	4	.13	
	Ortaokul ²	63	128,10				
	Lise ³	79	133,54				

	Üniversite ⁴	19	141,76				
	Lisansüstü ⁵	2	189,75				
Hoşgörü	Okuryazar – İlkokul ¹	87	119,66	2,03	4	.73	
	Ortaokul ²	63	135,84				
	Lise ³	79	124,20				
	Üniversite ⁴	19	121,87				
	Lisansüstü ⁵	2	140				
Dürüstlük	Okuryazar – İlkokul ¹	87	138,39	7,39	4	.12	
	Ortaokul ²	63	119,29				
	Lise ³	79	116,08				
	Üniversite ⁴	19	117,71				
	Lisansüstü ⁵	2	207				
Çocuk sevme ölçeği	Okuryazar – İlkokul ¹	87	107,82	9,65	4	.05	
	Ortaokul ²	63	135,17				
	Lise ³	79	137,46				
	Üniversite ⁴	19	123,61				
	Lisansüstü ⁵	2	135,75				

Tablo 6’da öğretmen adaylarının baba öğrenim durumuna göre insani değerler ölçeği alt boyutları ve çocuk sevme ölçeğine ait ortalamalar ve Kruskal Wallis test sonuçları görülmektedir. Tablo 6’a göre öğretmen adaylarının baba öğrenim durumuna göre insani değerler ölçeği alt boyutları ile çocuk sevme ölçeği arasında anlamlı farklılık bulunamamıştır ($p > .05$).

Öğretmen adaylarının kardeş sayısına göre insani değerler ölçeği alt boyutları ve çocuk sevme ölçeği arasında anlamlı farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan araştırmanın bulgularına Tablo 7’de yer verilmiştir.

Tablo 7. Öğretmen Adaylarının Kardeş Sayısına Göre İnsani Değerler Ölçeği ve Çocuk Sevme Ölçeğine Ait Ortalamalar ve Kruskal Wallis Testi Sonuçları

Ölçekler	Kardeş sayısı	n	Sıralar ortalaması	x^2	Sd	p	Anlamlı farklılık
İnsani değerler ölçeği Sorumluluk	Tek ¹	12	142,46	10,29	4	.04	2-5 3-5
	1 ²	46	147,01				
	2 ³	58	132,41				
	3 ⁴	51	122,71				
	4 ve üzeri ⁵	83	108,02				

Dostluk	Tek ¹ 1 ² 2 ³ 3 ⁴ 4 ve üzeri ⁵	12 46 58 51 83	153,58 143,50 116,24 128,91 115,84	7,26	4	.12	
Barişçı olma	Tek ¹ 1 ² 2 ³ 3 ⁴ 4 ve üzeri ⁵	12 46 58 51 83	179,54 97,99 129,57 136,05 123,61	14,78	4	.005	1-2 1-3 1-4 1-5 2-3 2-4
Saygı	Tek ¹ 1 ² 2 ³ 3 ⁴ 4 ve üzeri ⁵	12 46 58 51 83	108,08 130,23 130,68 135,95 115,36	3,92	4	.42	
Hoşgörü	Tek ¹ 1 ² 2 ³ 3 ⁴ 4 ve üzeri ⁵	12 46 58 51 83	103,67 103,58 116,18 145,70 134,91	11,80	4	.02	1-4 2-4 2-5 3-5
Dürüstlük	Tek ¹ 1 ² 2 ³ 3 ⁴ 4 ve üzeri ⁵	12 46 58 51 83	176,42 102,02 128,25 131,54 125,52	11,34	4	.02	1-2 1-3 1-5 2-3 2-4
Çocuk sevme ölçeği	Tek ¹ 1 ² 2 ³ 3 ⁴ 4 ve üzeri ⁵	12 46 58 51 83	154,13 126,64 133,49 123,02 116,67	4,40	4	.35	

Tablo 7'de öğretmen adaylarının kardeş sayısına göre insani değerler ölçeği alt boyutları ile çocuk sevme ölçeğine ait ortalamalar ve Kruskal Wallis testi sonuçları görülmektedir. Tablo 7'de görüldüğü gibi öğretmen adaylarının kardeş sayısı değişkenine göre insani değerler ölçeği alt

boyutlarından sorumluluk alt boyutu ($x^2=10,29$; $p<.05$), barışçı olma alt boyutu ($x^2=14,78$; $p<.05$), hoşgörü alt boyutu ($x^2=11,80$; $p<.05$), dürüstlük alt boyutu ($x^2=11,34$; $p<.05$) arasında anlamlı farklılığın olduğu görülmektedir. Öğretmen adaylarının kardeş sayısı değişkenine göre çocuk sevme ölçeği arasında anlamlı farklılık bulunamamıştır ($p>.05$). Tablo 7'e göre bir kardeşe sahip olan öğretmen adaylarının sorumluluk değeri ölçek puanı, dört ve üzerinde kardeşe sahip olan öğretmen adaylarının sorumluluk değeri ölçek puanından ve iki kardeşe sahip olan öğretmen adaylarının sorumluluk değeri ölçek puanından daha yüksektir. Tek çocuk olan öğretmen adaylarının barışçıl olma ölçek puanları, bir kardeşe, iki kardeşe, üç kardeşe ve dört ve üzerinde kardeşe sahip olan öğretmen adaylarının barışçıl olma ölçek puanlarından, iki kardeşe sahip olan öğretmen adaylarının barışçıl olma ölçek puanları ve üç kardeşe sahip olan öğretmen adaylarının barışçıl olma ölçek puanları, bir kardeşe sahip olan öğretmen adaylarının ölçek puanlarından daha yüksektir. Üç kardeşe sahip olan öğretmen adaylarının hoşgörü ölçek puanları, tek çocuk olan öğretmen adaylarının, bir kardeşe sahip olan öğretmen adaylarının ve iki kardeşe sahip olan öğretmen adaylarının hoşgörü ölçeği puanlarından, dört ve üzerinde kardeşe sahip olan öğretmen adaylarının hoşgörü ölçeği puanı, bir kardeşe sahip olan öğretmen adaylarının hoşgörü ölçeği puanından yüksektir. Tek çocuk olan öğretmen adaylarının dürüstlük ölçeği puanları, bir kardeşe, iki kardeşe, üç kardeşe ve dört ve üzerinde kardeşe sahip olan öğretmen adaylarının dürüstlük ölçeği puanlarından, iki kardeşe sahip olan öğretmen adaylarının dürüstlük ölçeği puanları ve üç kardeşe sahip olan öğretmen adaylarının dürüstlük ölçeği puanları bir kardeşe sahip olan öğretmen adaylarının dürüstlük değeri ölçek puanından yüksektir.

Öğretmen adaylarının bölüme gelme tercihlerine göre insani değerler ölçeği alt boyutları ile çocuk sevme ölçeği arasında anlamlı farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan Mann Whitney U test sonuçları Tablo 8'de sunulmaktadır.

Tablo 8. Öğretmen Adaylarının Bölüm Tercihlerine Göre İnsani Değerler Ölçeği Alt Boyutları ile Çocuk Sevme Ölçeğine Ait Ortalamalar ve Mann Whitney U Testi Sonuçları

Ölçekler	Bölüm tercihi	n	Sıralar ortalaması	Sıralar toplamı	U	p
İnsani değerler ölçeği Sorumluluk	Evet	135	126,94	17137	7568	.73
	Hayır	115	123,81	14238		
Dostluk	Evet	135	128,42	17337	7368	.49
	Hayır	115	122,07	14038		
Barışçı olma	Evet	135	136,14	18379	6326	.01
	Hayır	115	113,01	12996		
Saygı	Evet	135	134,08	18100	6604,50	.04
	Hayır	115	115,43	13274,50		
Hoşgörü	Evet	135	139,57	18842	5863	.001
	Hayır	115	108,98	12553		
Dürüstlük	Evet	135	129,51	17483,50	722150	.34

	Hayır	115	120,80	13891,50		
Çocuk sevme ölçeği	Evet	135	123,50	16672	7492	.61
	Hayır	115	127,85	14703		

Tablo 8' de öğretmen adaylarının bölüme gelme tercihlerine göre insani değerler ölçeği alt boyutları ile çocuk sevme ölçeğine ait ortalamalar ve Mann Whitney U testi sonuçları görülmektedir. Tablo 8' e göre öğretmen adaylarının bölüme gelme tercihlerine göre insani değerler ölçeği alt boyutlarından barışçıl olma alt boyutu ($U=6326$; $p<.05$), saygı alt boyutu ($U=6604,50$; $p<.05$) ve hoşgörü alt boyutu ($U=5863$; $p<.05$) arasında anlamlı farklılık olduğu görülmektedir. Öğretmen adaylarının bölüme gelme tercihlerine göre çocuk sevme ölçeği arasında anlamlı farklılık bulunamamıştır. Buna göre bölümü isteyerek gelen öğretmen adaylarının barışçıl olma ölçeği puanlarının, bölümü istemeden gelen öğretmenlerin barışçıl olma ölçeği puanlarına göre, bölümü isteyerek gelen öğretmen adaylarının saygı değeri ölçek puanının, bölümü istemeden gelen öğretmen adaylarının saygı değeri ölçek puanlarına göre, bölümü isteyerek gelen öğretmen adaylarının hoşgörü ölçek puanlarının, bölümü istemeden gelen öğretmen adaylarının hoşgörü ölçek puanlarına göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

İnsani değerler ölçeği alt boyutları ile çocuk sevme ölçeği arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan Spearman Korelasyon analizi sonuçlarına Tablo 9' da yer verilmiştir.

Tablo 9. İnsani Değerler Ölçeği Alt Boyutları ile Çocuk Sevme Ölçeğine Ait Spearman Korelasyon Analizi Sonuçları

İnsani değerler ölçeği	Çocuk sevme ölçeği
Sorumluluk	$r=.91$, $p=.15$
Dostluk	$r=.14$, $p=.02$
Barışçı olma	$r=.04$, $p=.57$
Saygı	$r=.06$, $p=.3$
Hoşgörü	$r=.06$, $p=.31$
Dürüstlük	$r=.10$, $p=.09$

Tablo 9' da insani değerler ölçeği alt boyutları ile çocuk sevme ölçeği arasındaki Spearman korelasyon analizi sonuçları görülmektedir. Tablo 9' a göre insani değerler ölçeği alt boyutlarından dostluk alt boyutu ile çocuk sevme arasında pozitif yönde düşük bir ilişkinin olduğu belirlenmiştir ($r=.14$, $p<.05$).

Tartışma ve Sonuç

Öğretmen adaylarının cinsiyet değişkenine göre insani değerler ölçeği alt boyutlarından saygı alt boyutunda, kadın öğretmen adaylarının sıra ortalaması, erkek öğretmen adaylarına göre daha yüksek bulunmuştur. Bu durumu kadınların ilişkilerinde daha saygı dolu olmalarına bağlamak mümkün olabilir. Gilligan (1982) ifade ettiği gibi kadınlar, ahlaki değerlerinde ve ilişkilerinde başkalarının duygularını anlamaya ve saygıya daha fazla önem vermektedirler. Bu durumun da kadın öğretmen adaylarının saygı değerindeki yüksekliği açıkladığı düşünülmektedir. Yiğit ve Dilmaç (2011)

ortaöğretimde öğrenim görmekte olan öğrencilerin cinsiyet, yaş, sınıf, öğrenim görülen okulun türü, anne-baba öğrenim durumuna göre değerleri inceledikleri araştırmanın sonucunda saygı alt boyutunda kız öğrencilerin, erkek öğrencilere göre daha yüksek puan aldıkları sonucuna ulaşmışlardır. Araştırmada çocuk sevme düzeyleri açısından kadın öğretmen adaylarının, erkek öğretmen adaylarına göre daha yüksek puan aldıkları belirlenmiştir. Bu durumu kadınların ilişkilerinde daha içten, daha sevgi dolu oluşlarına, insanlara karşı anaç özelliklerle yaklaşmalarına bağlanabileceğini Burger (2016) yapmış olduğu araştırmasında da ifade etmiştir. Arslan vd. (2013), Yazıcı (2013) ve Kaynak vd. (2015) öğretmen adayları ile yapmış oldukları araştırma sonuçlarında da kadın öğretmen adaylarının çocuk sevme düzeylerinin erkek öğretmen adaylarına göre daha yüksek olduğunu bulmuşlardır.

Araştırmada 18-20 ve 21- 23 yaş grubunda olan öğretmen adaylarının sorumluluk değer sıra ortalamalarının 27 ve üstü yaş grubunda olan öğretmen adaylarından daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bu durumu öğretmen adaylarının okula ilk başladıkları yıllarda okula ve çevreye uyum sağlamada daha fazla sorumluluk almalarıyla açıklamanın uygun olacağı düşünülmektedir. Şahin vd. (2009) üniversite öğrencilerinin okula ilk başladıkları anda ne tür sorunlar yaşadıklarını belirlemek amacıyla yaptıkları araştırmalarında, öğrencilerin okula ve çevreye uyum sağlamak konusunda sorunlar yaşadıkları ve bu sorunların aşılabilmesi için sorumluluk değerinin daha fazla öne çıkması gerekliliğini vurgulamışlardır. Aynı zamanda 18-20 yaş gencin ergenlikten çıkıp yetişkinliğe geçiş yaptığı bir süreçtir. Bu sürecin sorumluluğu ise yeni bir döneme uyum sağlamak açısından oldukça önemlidir. Oysa ilerleyen yıllarda genç, bu gelişim görevini tamamlamış olduğu için (Fazlıoğlu, 2017) dönemin başına göre sorumluluğunu daha azalmış olarak görmesine ve bu yönde de davranmasına neden olabileceği düşünülmektedir. Aynı zamanda araştırmada 27 ve üstü yaş grubunda olan öğretmen adaylarının sayısının diğer yaş grubundaki öğretmen adaylarına göre daha az olduğu görülmektedir. Her iki durumunda 27 ve üstündeki yaş grubunda olan öğretmen adaylarının sorumluluk değerinin düşük çıkmasını açıkladığı düşünülmektedir.

Sınıf düzeyine göre üçüncü sınıf öğretmen adaylarının barışçıl olma değerleri birinci ve ikinci sınıf öğretmen adaylarının barışçıl olma değerlerine göre daha yüksek bulunmuştur. Üçüncü sınıfa gelen öğretmen adayları, buldukları ortama daha iyi uyum sağlamış, bu süreçte pek çok görevi gerçekleştirmiş ve başarmış durumdadır (Taneri, 2014). Bu da öğretmen adaylarının kendilerini ve çevrelerini daha iyi değerlendirebildikleri için daha barışçıl özellikler sergilemelerine neden olabilir (Burger, 2016). Yiğit ve Dilmaç (2011) ortaöğretim öğrencilerinin sınıf düzeylerine göre insani değerler arasında anlamlı farklılığın olup olmadığını belirlemek amacıyla yaptıkları araştırma sonucunda ise öğrencilerin sınıf düzeyine göre insani değerler arasında anlamlı farklılığın olmadığını bulmuşlardır.

Araştırmada anne öğrenim durumuna göre, annesi ilköğretim mezunu olan öğretmen adaylarının sorumluluk değerinin, annesi ortaokul ve üniversite mezunu olan öğretmen adaylarının sorumluluk değerine göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Aynı zamanda annesi lise mezunu olan öğretmen adaylarının sorumluluk değerinin, annesi ortaokul ve üniversite mezunu olan öğretmen adaylarının sorumluluk değerinden daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Her ne kadar eğitim düzeyi ne olursa olsun, tüm anneler çocuklarının sorumluluk almalarını ve bu yönde eğitilmelerini isteseler de, çocuklarıyla geçirdikleri zaman ve bu zaman sürecinde çocuklarına sorumluluk verecek şekilde davranışları önemli hale gelebilmektedir. Ancak çalışmak zorunda olan pek çok anne çocuğuyla kaliteli zaman konusunda sorunlar yaşayabilmekte (Özyürek ve Tezel Şahin, 2005) ya da çalışmalarından kaynaklanan vicdan

azabıyla çocuklarıyla geçirdikleri zamanda çocuğun yapabileceği işleri de kendileri yapabilmektedir (Özkaplan, 2009). Üniversite mezunu olan annelerin genellikle daha fazla çalışma hayatında olduğu, annelerin çalışmalarının ise çocuklarıyla yeterli vakit geçiremediklerini, geçirdikleri sürede de çocuklarının yapabilecekleri işleri çalışmalarından dolayı duydukları vicdan azabıyla kendilerinin yapabilecekleri düşünülürse, annesi üniversite mezunu olan öğretmen adaylarının sorumluluk değerinin neden düşük olduğunun açıklanabileceği düşünülmektedir. İnsani değerler ölçeği alt boyutlarından dostluk alt boyutu ile anne öğrenim düzeyi arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Annesi ortaokul mezunu olan öğretmen adaylarının dostluk değerinin, annesi ilkököl ve üniversite mezunu olan öğretmen adaylarının dostluk değerine göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Dostluk değeri özellikle Türk toplumunda oldukça değerli olan bir kavramdır. Annelerin çocuklarının ilk eğitimleri olduğu göz önünde bulundurulacak olursa çocuklarını eğitirken dostluk değerine daha fazla vurgu yapmaları beklenmektedir (Yağmurlu vd., 2009). Tıpkı sorumluluk değerinde olduğu gibi annelerin çocuklarıyla geçirdikleri zamanın niteliğinin bu eğitimi etkileyerek çocuklarda farklı yönlerde şekillendiği, bunun sonucunda da araştırmada anne eğitim düzeyine göre farklılaşma ortaya çıkardığı düşünülmektedir. Anne eğitim düzeyine göre insani değerler ölçeğinin barışçıl olma alt boyutunda anneleri lisansüstü eğitime sahip olan öğretmen adaylarının puanlarının, annesi ilkököl ve üniversite mezunu olan öğretmen adaylarına göre, annesi ortaokul mezunu olan öğretmen adaylarının puanlarının ise, annesi üniversite mezunu olan öğretmen adaylarına göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Lisansüstü eğitim mezunu olan annelerin çocuklarında barışçıl olma değerinin yüksekliğini, annelerin eğitim düzeylerinin artmasına paralel olarak insan haklarına daha fazla değer vermeleriyle açıklanabilir. Çünkü bilindiği gibi barışçıl olma temel insani değerler arasındadır. İnsani değerleri özümsemek ise eğitim seviyelerinin yükselmesine bağlıdır (Dereli ve Aypay, 2012). Oldukça eski zamanlardan beri, çocukların temel olarak barış değerine önem vermeleri konusunda yapılan vurgu ve önem, günümüze kadar ulaşmıştır (Kağıtçıbaşı, 2017). Bu durumun annelerin çocuklarını bu yönde yetiştirmelerine ve bunun sonucu olarak öğretmen adaylarının barışçıl olma değerlerinin yükselmesine neden olduğu düşünülmektedir. Annesi ilkököl mezunu olan öğretmen adaylarının saygı değerinin, annesi lisansüstü mezunu olan öğretmen adaylarının saygı değerine göre, annesi ortaokul mezunu olan öğretmen adaylarının saygı değerinin, annesi üniversite ve lisansüstü eğitim mezunu olan öğretmen adaylarının saygı değerlerine göre, annesi lise mezunu olan öğretmen adaylarının saygı değerinin, annesi lisansüstü eğitim mezunu olan öğretmen adayının saygı değerine göre, annesi üniversite mezunu olan öğretmen adaylarının saygı değerinin, annesi lisansüstü eğitim mezunu olan öğretmen adaylarına göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Annenin eğitim düzeyi yükseldikçe saygı değerine daha az yer verildiği bulunmuştur. Saygı insan ilişkilerinde oldukça önemli yer tutan ve toplumun huzurlu inşasında oldukça önemli olan bir değerdir. Saygı değeri erken çocukluk döneminden itibaren kaliteli anne – çocuk ilişkisi ile (Yazıcı ve Yazıcı, 2015), annelerin çocuklarının yaptıkları davranışlarda sabırlı olmalarıyla, çocuklarını daha fazla dinlemeleriyle, daha az emir vermekle kazandırılabilir (Coşkun ve Deniz, 2017). Annelerin eğitim düzeyinin yükselmesiyle daha fazla çalışma hayatına katılabilmekte, annelerin çalışma hayatının getirdiği sorumluluklar ile ev içindeki sorumlulukların üst üste gelmesi çatışmalara neden olabilmekte, bu durum çocuğa yansıyabilmekte ve ilişkilerde sorunlar ortaya çıkabilmekte, bu durum ise saygı ilişkisinin zedelenmesiyle sonuçlanabilmektedir. Saygı ilişkisinin zedelenmesi sonucunda da geriye dönüşü olmayan ve çocuğun saygı edinemediği kişilikler ortaya çıkabilmektedir (Sağlam, 2017).

Bu durumun da öğretmen adaylarının saygı değerini etkileyebileceği düşünülmektedir. Anne öğrenim düzeyine göre insani değerler ölçeği alt boyutlarından dürüstlük alt boyutunda anlamlı farklılık olduğu bulunmuştur. Annesi ilkökul mezunu olan öğretmen adaylarının dürüstlük değeri, annesi üniversite mezunu olan öğretmen adaylarının dürüstlük değerine göre, annesi lisansüstü eğitim mezunu olan öğretmen adaylarının dürüstlük değerinin, annesi ortaokul ve üniversite mezunu olan öğretmen adaylarının dürüstlük değerine göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Dürüstlük değeri insan ilişkilerinde oldukça önemli yer kaplayan, eğitim sistemine yön veren bir değerdir (Turan ve Aktaş, 2008). İnsan ilişkilerinde oldukça önemli olması ve Türk toplumunda önemsenen bir değer olması nedeniyle (Kağıtçıbaşı, 2017), öğretmen adaylarının sıra ortalamasının yüksek olabileceği düşünülmektedir. Günümüzde yaşanan birtakım gelişmeler çocukların yetkin bir birey olmasında akademik başarının tek başına yeterli olmadığını göstermiş ve ebeveynlerin çocuklarını yetkin olarak yetiştirebilmek için değerlere önem vermesi gerektiği yönünde bir görüşe varmalarına neden olmuştur. Bu değerlerden birinin de dürüstlük değeri olduğu ifade edilmektedir. Ebeveynler bu durum için dürüstlük değerine önem verecek yönde çalışmalar yapmışlardır. Ebeveynlerin eğitim seviyesinin yükselmesi, bu çalışmaları nasıl yapacakları konusunda farklı kaynaklara nasıl ulaşabilecekleri yönünde bakış açılarına daha kolay ulaşabilmelerini sağlayabilmektedir (Aydın, 2010). Tüm bu durumların ise öğretmen adaylarının sıra ortalamalarını yükseltebileceği düşünülmektedir. Yiğit ve Dilmaç (2011) ortaöğretim öğrencileri üzerinde yapmış oldukları araştırmalarında, annenin eğitim düzeyinin yükselmesiyle saygı değerinin azaldığı, dürüstlük alt boyutunda da eğitim düzeyinin yükselmesiyle dürüstlük değerinin azaldığını bulmuşlar, ancak anne öğrenim düzeyi ile sorumluluk, dostluk, barışçıl olma alt boyutlarında anlamlı farklılık bulamamışlardır. Anne öğrenim düzeyi ile çocuk sevme ölçeği arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Annesi ilkökul mezunu olan öğretmen adaylarının çocuk sevme puanlarının, annesi üniversite mezunu olan öğretmen adaylarının çocuk sevme puanlarına göre, annesi ortaokul mezunu olan öğretmen adaylarının çocuk sevme puanlarının, annesi üniversite mezunu olan öğretmen adaylarının çocuk sevme puanlarından yüksek olduğu bulunmuştur. Annelerin öğrenim düzeyi yükseldikçe öğretmen adaylarının çocuk sevme puanlarının düştüğü görülmektedir. Çocuk sevmede önemli olan, karşısındaki kişiyle iletişim ve etkileşimdir (Uğurlu, 2013). Çocuk eğer anlaşıldığını ve sevildiğini öğrenirse, kendisi de sevme yeteneğini geliştirecek ve bunu tüm hayatına genelleyecektir (Baykoç, 2006). Sağlıklı bir iletişim ve etkileşim ise anne – çocuk arasındaki kaliteli birlikteliğe bağlıdır (Özyürek ve Tezel Şahin, 2005). Annelerin öğrenim seviyesinin yükselmesi bireyselleşmeye, çocukla daha az vakit geçirmeye neden olabilmekte, bu durum ise çocuğun yanlış olarak sevilmediği yönünde bir inanç geliştirmesine ve bunu genellemesiyle sonuçlanabilmektedir (Öngider, 2013), bu durumun ise öğretmen adaylarının çocuk sevme puanlarındaki farklılığı açıkladığı düşünülmektedir.

Araştırma sonucunda baba öğrenim durumuna göre öğretmen adaylarının insani değerler ölçeği alt boyutlarında ve çocuk sevme ölçeği arasında anlamlı farklılık olmadığı bulunmuştur. Babalar, çocuğun hayatında oldukça önemli olan bireyler olsa da, anne gibi çocukla birebir ilgilenemebilmektedirler (Kuzucu, 2011). Bu durumun ise öğretmen adaylarının baba öğrenim durumlarına göre insani değerler ölçeği alt boyutları ve çocuk sevme ölçeği arasında anlamlı farklılık oluşturmadığı düşünülmektedir.

Araştırmada kardeş sayısı değişkenine göre, insani değerler ölçeği alt boyutlarından sorumluluk alt boyutunda anlamlı farklılığın olduğu bulunmuştur. Bir kardeşe sahip olan öğretmen adaylarının sorumluluk değerinin, dört ve üzerinde kardeşe sahip olan öğretmen adaylarının sorumluluk değerine göre, iki kardeşe sahip olan öğretmen adaylarının sorumluluk değerinin, dört ve üzerinde kardeşe sahip olan öğretmen adaylarının sorumluluk değerine göre yüksek olduğu bulunmuştur. Bu durumda kardeş sayısı arttıkça sorumluluk değerinin azaldığını göstermektedir. Sorumluluk, çocukların yaşamda aktif olarak yer almasını sağlayan bir değer olması açısından önemlidir (Sezer vd., 2017). Aileler ise çocuklarının başarılı olmasını, ilişkilerinde aranan kişilik özelliklerine sahip olmasını istemekte ve bu anlamda da çocuklarına sorumluluklar yüklemektedirler. Ailenin istedikleri bu sorumluluklar çocuk sayısı arttıkça azalmaktadır (Yavuzer, 2001) ki bu durumun da araştırma sonucunu açıkladığı düşünülmektedir. Kardeş sayısı değişkenine göre insani değerler ölçeği alt boyutlarından barışçıl olma alt boyutu arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Araştırma sonucunda tek çocuk olan öğretmen adaylarının barışçıl olma puanlarının, bir kardeşe, iki kardeşe, üç kardeşe, dört ve üzerinde kardeşe sahip olan öğretmen adaylarının barışçıl olma puanlarına göre yüksek olduğu görülmektedir. İki kardeşe sahip olan öğretmen adaylarının barışçıl olma değerlerinin bir kardeşe ve üç kardeşe sahip olan öğretmen adaylarının barışçıl olma değerlerine göre yüksek olduğu bulunmuştur. Kardeş sayısı arttıkça çocuklar arasında çekişme ve rekabetin arttığı görülmektedir. Bee ve Boyd (2009) kardeş sayısının artması sonucunda çocukların ebeveyn sevgisi başta olmak üzere paylaşılacak değer ve nesnelere arttığını, bunun sonucunda da çocuklar arasında kardeş rekabetinin arttığını ifade etmektedir. Çekişme ve rekabetin artması, barışçıl olma değerinin azalmasına neden olabilir ki bu durumda öğretmen adaylarının sıra ortalamasını açıkladığı düşünülmektedir. Kardeş sayısı değişkenine göre insani değerler ölçeği alt boyutlarından hoşgörü değerinde anlamlı farklılık olduğu bulunmuştur. Hoşgörü alt boyutunda üç kardeşe sahip olan öğretmen adaylarının hoşgörü puanlarının, tek çocuk olan öğretmen adaylarından, bir kardeşe ve iki kardeşe sahip olan öğretmen adaylarının hoşgörü puanlarından, dört ve üzerinde kardeşe sahip olan öğretmen adaylarının hoşgörü puanlarının ise bir kardeşe sahip olan öğretmen adaylarının hoşgörü puanlarından yüksek olduğu bulunmuştur. Yani kardeş sayısı arttıkça hoşgörü puanları artmaktadır. Hoşgörü bireyin etrafındaki canlı – cansız her türlü varlığı olduğu gibi kabul etmesidir (Aslan, 2017). Çocuğun kardeş sayısının artması, anne – babanın sevgisi başta olmak üzere pek çok kendine ait olan değeri de paylaşmasını gerektirir. Bu paylaşımların gerçekleşmesi ise hoşgörü değeriyle mümkün olabilir (Yavuzer, 2001). Dolayısıyla kardeş sayısının artmasının da bu nedenlerle hoşgörü değerini arttırdığı düşünülmektedir. Kardeş sayısı değişkenine göre insani değerler ölçeği alt boyutlarından dürüstlük alt boyutunda anlamlı farklılık olduğu bulunmuştur. Tek çocuk olan öğretmen adaylarının dürüstlük puanlarının bir kardeşe, iki kardeşe, üç kardeşe, dört ve üzerinde kardeşe sahip olan öğretmen adaylarının dürüstlük puanlarına göre, iki kardeşe sahip olan öğretmen adaylarının dürüstlük puanlarının ve üç kardeşe sahip olan öğretmen adaylarının dürüstlük puanlarının, bir kardeşe sahip olan öğretmen adaylarının dürüstlük puanlarından yüksek çıktığı belirlenmiştir. Dürüstlük, gerçek karşısında ne olursa olsun doğru olmayı ve dürüst olmayı gerektiren bir değerdir (Tillman, 2014). Özellikle ebeveynlerin üzerinde fazla durdukları bir değer olan dürüstlük değerinin, tek çocuklarda yüksek düzeyde çıkmasını ailelerin çocuklarına bu yönde yapacağı telkinlerle açıklamak olası görülürken, iki ve üç kardeşi olan öğrencilerde yüksek çıkmasını ise kardeşler arasında özellikle

ebeveynlere yönelik kurulacak olan dayanışma ilişkilerinin temelinde yer alan bir değer olması ile açıklanabileceği düşünülmektedir (Yavuzer, 2001).

Araştırma sonucunda öğretmen adaylarının bölüm tercihlerine göre insani değerler ölçeği alt boyutları arasında anlamlı farklılıkların olduğu bulunmuştur. Bölümü isteyerek gelen öğretmen adaylarının barışçı olma, saygı ve hoşgörü değerlerinin bölümü istemeden gelen öğretmen adaylarına göre yüksek olduğu bulunmuştur. Üniversite öğrencilerinin bölümü isteyerek gelmeleri ne yapmak istediklerine karar vermeleriyle yakından ilgili olabilir. Her ne kadar bölümü istemek ve bölüme yerleşmek, puanların yeterli olmasına ve üniversite sınavındaki başarıya bağlı olsa da, çocuklar istedikleri bölüme gidebilmek için iç denetimlerini gerçekleştirecek, iç denetimlerin gelişmesi, çalışma motivasyonlarını bu yönde yapılandırılmalarına da yardımcı olabilecektir. Bu durum ise kimlik kazanımına giden yolun bir başlangıcı olarak düşünülebilir. Kimlik gelişimi döneminde genç, ileride seçeceği mesleğe karar vermekte ve bu kararını gerçekleştirmeye yönelik çalışmalar yapmaktadır. Üniversiteye isteyerek gelen öğretmen adayları seçimleri için yeterli çalıştıklarından ve bilinçli davrandıklarından kendisiyle ve etrafıyla barışık olacak, saygıyı ön planda tutacak ve daha hoşgörülü olabilecektir (Fazlıoğlu, 2017). Dolayısıyla bu durumun bölümü isteyerek gelen öğretmen adaylarının insani değerler ölçeğinin alt boyutlarından barışçı olma, saygı ve hoşgörü puanlarının yüksekliğini açıklayabileceği düşünülmektedir.

Araştırmanın son bulgusu ise insani değerler ölçeği alt boyutlarından barışçı olma alt boyutu ile çocuk sevme ölçeği arasında pozitif yönde anlamlı ilişkinin bulunmasıdır. Bu durumu çocuk sevme özelliğinin içinde dostluğu barındırmasıyla açıklamak mümkündür. Çocuğu sevmek aynı zamanda sevgi duygusunu içinde barındırmaktadır. Sevgi ise kişinin karşısındaki kişiye değer vermesini, onun varlığına saygı göstermesini gerektirmektedir (Uğurlu, 2017). Dostluk ise kişinin etrafındaki insanlarla olumlu ilişkiler kurmasını, ona saygılı olmasını gerektiren bir değerdir. Karşılıklı anlayış, ilişki ve etkileşimi gerektiren dostluk değerinin de temelinde sevgi olduğu açıktır (Yavuzer, 2006). Her iki kavramın da karşılıklı ve menfaat beklemeden gerçekleştirilen bir olgu olması bu iki kavramın birbiriyle pozitif yönde de ilişkisini gerektirmektedir ki araştırma sonucunda çocuk sevme düzeyi ile dostluk değeri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Öneriler

Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre;

- Ailelerin özellikle çalışan annelerin bulunduğu ailelerde annenin çocukla kaliteli zaman geçirerek çocuklarına değerleri aktarabilmesi ve olumlu iletişim ve etkileşim kurabilmesi için gerekli önlemlerin alınması
- Ailelere çocuk yetiştirme konusunda destekleyici çalışmaların yapılması
- Öğretmenlerin değerler eğitimi algılarının ve çocuk sevme düzeylerinin araştırılması
- Öğretmen adaylarının değerler eğitimi ve çocuk sevme düzeylerinin belirlenmesine yönelik çalışmaların yapılması
- Fen – Edebiyat Fakültelerine seçmeli ders olarak Değerler Eğitiminin konulması önerilebilir.

KAYNAKÇA

- Aktepe, V. & Yel, S. (2009). İlköğretim öğretmenlerinin değer yargılarının betimlenmesi: Kırşehir ili örneği. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(3), 607-622.
- Arslan, E., Pınarcık, Ö., Ergin, B. & Kaynak, K.B. (2013). Okul öncesi öğretmenleri ve okul öncesi öğretmen adaylarının çocuk sevme tutumlarının karşılaştırmalı olarak incelenmesi. *2nd World Conference on Educational and Instructional Studies*, Antalya, 7-9 November.
- Aslan, S. (2017). İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin hoşgörü eğitimleri ile yardımseverlik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(1), 163-175.
- Aydın, M.Z. (2010). Okulda değerler eğitimi. *Eğitime Bakış*, 6(18), 16-19.
- Aydın, M. Z. & Akyol Güler, Ş. (2014). *Okulda değerler eğitimi: Yöntemler, etkinlikler, kaynaklar*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Baykoç, N. (2006). *Hastanede çocuk ve genç*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Bee, H. & Boyd, D. (2009). *Çocuk gelişim psikolojisi*. O. Gündüz (Çev.) İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Brown, N., Moreheadü P., Julia, B. & Smith, J.B. (2008). But I love children: changing elementary teacher candidates conceptions of the qualities of effective teachers. *Teacher Education Quarterly*, 35(1), 169-183.
- Brownlee, J.L., Scholes, L., Walker, S. & Johansson, E. (2016). Critical values education in the early years: alignment of teachers' personal epistemologies and practices for active citizenship. *Teaching and Teacher Education*, 56, 261-273.
- Burger, J.M. (2016). *Kişilik*. İ.D. Erguvan-Sağiroğlu (Çev.) İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Büyüköztürk, Ş. (2013). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara: Pegem Akademi.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2016). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Cooper, D. (2014). *Character education: a study of an elementary school leadership academy*. Unpublished Doctoral Thesis, Washington University, USA.
- Coşkun, L. & Deniz, Ü. (2017). Çocukların temel ihtiyaçları. N. Aral (Ed.). *Çocuk ve iletişim*. İçinde (s. 25 – 59). Ankara: Vize Yayınları
- Cottone, E.A., Mashburn, A. & Rimm-Kaufman, S.E. (2008). Relationships between teachers and preschoolers who are at risk: contribution of children's language skills, temperamentally based attributes and gender. *Early Education and Development*, 19(4), 600-621.
- Çalışkur, E.A. (2008). *Üniversite öğrencilerinin yaşam değerleri ile kişilik özellikleri arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Çalışkur, A., Demirhan, A. & Bozkurt, S. (2012). Değerlerin belirli meslek alanları ve demografik değişkenlere göre incelenmesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 17(1), 219-236.
- Dereli, E. & Aypay, A. (2012). Ortaöğretim öğrencilerinin empatik eğilimleri ve işbirliği yapma karakterlerinin insani değerlerini yordaması ve bu özelliklerinin incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12(2), 1249-1270.
- Dereli İman, E. (2014). Değerler eğitimi programının 5- 6 yaş çocuklarının sosyal gelişimine etkisi: sosyal

- beceri, psikososyal gelişim ve sosyal problem çözme becerisi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 14(1), 249-268.
- Dılmaç, B. (2007). *Bir grup fen lisesi öğrencisine verilen insani değerler eğitiminin insani değerler ölçeği ile sınanması*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Duyan, V. & Gelbal, S. (2008). Barnett Çocuk Sevme Ölçeğinin Türkçeye Uyarlama Çalışması. *Eğitim ve Bilim*, 33(148), 40-48.
- Fazlıoğlu, Y. (2017). Sosyal gelişim. N. Aral & T. Duman (Ed.). *Eğitim psikolojisi* İçinde (s. 154-176). Ankara: Pegem Akademi.
- Gelbal, S. & Duyan, V. (2010). İlköğretim öğretmenlerinin çocuk sevme durumlarına etki eden değişkenlerin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 38, 127-137.
- Gilligan, C. (1982). *In a different voice: Psychological theory and women's development*. Harvard University Press: Cambridge Massachusetts.
- Hill, B.V. (2004). Values education in schools: issues and challenges. *Primary & Middle Years Educator*, 2(2), 20-27.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2017). *Benlik, aile ve insan gelişimi: kültürel psikolojide kuram ve uygulamalar*. İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.
- Kaynak, K.B., Ergin, B., Arslan, E. & Pınarcık, Ö. (2015). Okul öncesi öğretmen adaylarının benlik saygıları ile çocuk sevmeleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *İlköğretim Online*, 14(1), 86-96.
- Keskin, U. & Sağlam, H.İ. (2014). Sınıf öğretmeni adaylarının insani değerlere sahip olma düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Sakarya University Journal of Education*, 4(1), 81-101.
- Kuzucu, Y. (2011). Değişen babalık rolü ve çocuk gelişimine etkisi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(35), 79-91.
- Myers, S.S. (2009). Examining associations between effectfull control and teacher-child relationships in relation to head start children's socioemotional adjustment. *Early Education and Development*, 20(5), 756-774.
- Öngider, N. (2013). Anne-baba ile okul öncesi çocuk arasındaki ilişki. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 5(4), 420-440.
- Özkaplan, N. (2009). Duygusal emek ve kadın işi / erkek işi. *Çalışma ve Toplum*, 2, 15-24.
- Özyürek, A. & Tezel-Şahin, F. (2005). 5-6 yaş grubunda çocuğu olan ebeveynlerin tutumlarının incelenmesi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(2), 19-34.
- Rahoyu, B.L., Putu, L.A., Ketut, S.I & Santosa, M.H. (2017). How consistent is teachers' planning, implementation and assessment in character education? *SHS Web of Conferences, GC-TALE*, 42, 1-6.
- Sağlam, M. (2017). Aile içi iletişim. N. Aral (Ed.). *Çocuk ve iletişim* İçinde (s. 305-335). Ankara: Vize Yayınları.
- Schafer, M. P. (2012). *Determining methods for teaching character education in elementary schools*. Unpublished Doctoral Thesis, Northcentral University, Arizona.
- Sezer, A., Çoban, O. & Akşit, İ. (2017). Öğretmenlerin sorumluluk değeri algılarının incelenmesi. *Uşak Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 122-144.
- Spilt, J.L., Koomen, H.M.Y. & Thijs, J.T. (2011). Teacher wellbeing: the importance of teacher-student relationships. *Educational Psychol Rev*, 23, 457-477.

- Şahin, D. & Anlıak, Ş. (2008). Okul öncesi çocuklarının öğretmenleriyle kurdukları ilişkileri algılama biçimleri. *Eğitim Bilimleri ve Uygulama*, 7(14), 215-230.
- Şahin, İ., Şahin-Fırat, N., Zoraloğlu, Y.R. & Açıköz, K. (2009). Üniversite öğrencilerin sorunları. *e-Journal of New World Sciences Academy*, 4(4), 1435-1449.
- Şahin Fırat, N. ve Açıköz, K. (2012). Bazı değişkenler açısından öğretmenlerin değer sistemleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 43, 422-435.
- Taneri, P. O. (2014). Üniversite öğrencilerinin demokrasinin eğitime yansımaları hakkındaki görüşleri (Çankırı Karatekin Üniversitesi). *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(2), 12-27.
- Tillman, D. (2014). *8-14 yaş grubu öğrencileri için yaşayan değerler eğitimi etkinlikleri*. V. Aktepe (Çev.) Konya: Eğitim Yayınevi.
- Turan, S. & Aktaş, D. (2008). Okul hayatında var olan ve olması düşünülen sosyal değerler. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(2), 227-259.
- Uğurlu, T.C. (2013). Öğretmenlerin iletişim becerisi ve empatik eğilim davranışlarının çocuk sevmeye düzeyleri üzerine etkisi. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 3(2), 51-61.
- Yağmurlu, B., Çıtak, B., Dost, A. & Leyendecker, B. (2009). Türk annelerin çocuk sosyalleştirme hedeflerinde eğitime bağlı olarak gözlemlenen farklılıklar. *Türk Psikoloji Dergisi*, 24(63), 1-15.
- Yaka, Ş., Yalçın, D. & Denizli, E. (2016). Okul öncesi eğitimde verilecek öncelikli değerlere ilişkin veli görüşleri. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 12(28), 169-192.
- Yavuzer, H. (2001). *Ana-baba ve çocuk*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. (2006). *Çocuk psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yazıcı, Z. (2013). Okul öncesi öğretmen adaylarının çocuk sevmeye eğilimlerinin incelenmesi. *Mediterranean Journal of Humanities*, 3(2) 279-286.
- Yazıcı, A. & Yazıcı, S. (2015). Saygı ölçeğinin geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Turkish Studies*, 10(14), 769-780.
- Yiğit, R. & Dilmaç, B. (2011). Ortaöğretimde öğrencilerin sahip oldukları insani değerler ile akademik erteleme davranışlarının bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 31, 159-178.